

ČLÁNKY

Kritická analýza judikatury Soudního dvora EU ve věcech určení mezinárodní příslušnosti soudů v případě pomluvy a porušení osobnostních práv na internetu*

Critical Analysis of the Case Law of the Court of Justice EU in Regards to the International Jurisdiction of Courts in Disputes Arising out of Defamation and Infringements of Personality Rights on the Internet

Tereza Kyselovská**

Abstrakt

Tento článek se věnuje analýze kritéria pro určení příslušnosti soudů spočívající v „místě škodné události“ pro spory vyplývající z pomluvy a porušení osobnostních práv informacemi zveřejněnými na internetu, které je upraveno v článku 7 odst. 2 Nařízení Brusel Ibis. Předmětem analýzy jsou rozhodnutí Soudního dvora EU ve věcech Bier, Shevill, eDate a Bolagsupplysningen, ve kterých Soudní dvůr EU mimo jiné vytvořil tzv. „mozaiku“ pro žaloby na náhradu škody a nové jurisdikční kritérium „centrum zájmu poškozeného“. Tato rozhodnutí jsou kriticky analyzována z pohledu povahy šíření informací na internetu a vhodnosti a účelnosti této interpretace v kontextu cílů a principů, na kterých je Nařízení Brusel Ibis založeno.

Klíčová slova

Mezinárodní příslušnost; Nařízení Brusel Ibis; mimosmluvní závazkové vztahy; místo škodné události; centrum zájmu poškozeného; mozaiková úprava; pomluva a porušení osobnostních práv; internet; judikatura; Shevill; eDate; Bolagsupplysningen.

Abstract

This article deals with the analysis of the jurisdictional rule “place of the harmful event” for disputes arising out of defamation and infringements of personality rights by information published on the internet. This rule is governed by Article 7 Para 2 of the Brussels Ibis Regulation. The subject of the analysis are decisions of the Court of Justice of the EU, namely Bier, Shevill, eDate and Bolagsupplysningen, in which the Court, inter alia, created a so-called „mosaic“ approach for damages and a new jurisdictional criterion „center

* Tento článek vznikl v rámci projektu specifického výzkumu Masarykovy univerzity MUNI/A/1141/2017.

** JUDr. Tereza Kyselovská, Ph.D., odborná asistentka, Katedra mezinárodního a evropského práva, Právnická fakulta, Masarykova univerzita, Brno / Assistant professor, Department of International and European Law, Faculty of Law, Masaryk University, Brno, Czech Republic / E-mail: tereza.kyselovska@law.muni.cz / ORCID: 0000-0002-3803-1350 / ResearcherID: J-2463-2016

of interest“. The aforementioned decisions are critically analyzed in terms of the nature of dissemination of information on the internet and the appropriateness and usefulness of this interpretation in the context of the objectives and principles underlying the Brussels Ibis Regulation.

Keywords

Jurisdiction; Brussels Ibis Regulation; Non-contractual Obligations; Place of the Harmful Event; Center of Interest; Mosaic Approach; Defamation and Infringement of Personality Rights; Internet; Case Law; Shevill; eDate; Bolagsupplysningen.

1 Úvod

1.1 Úvodní poznámky

Internet a moderní komunikační technologie změnili způsob sdílení informací. V „době tištěné“ bylo možné předvídat a do jisté míry omezit, kam se informace šířené prostřednictvím tištěných sdělovacích prostředků dostanou. Díky internetu se informace šíří relativně snadno, rychle a neomezenému okruhu příjemců. Tento vývoj s sebou přináší řadu právních otázek.

V obecné rovině je jednou z nich, jakým způsobem na onu „bezhraničnost“ a neomezenost internetu reaguje mezinárodní právo soukromé a procesní, které je tradičně založeno na principu teritoriality a ukotvení pravidel (kolizních norem, hraničních určovačů a procesních norem) k území určitého státu.¹ Konkrétní problematickou otázkou v tomto kontextu je určení mezinárodní příslušnosti soudů v případech, kdy informace distribuovaná na internetu poškodila něčí pověst a způsobila mu tím škodu. V takovém případě se nabízí otázky: U soudů kterého státu se může poškozená osoba bránit žalobou, když je informace dostupná všude tam, kde je připojení k internetu? Jaké nároky, případně výši náhrady škody, může poškozená osoba u soudu uplatnit? Jakým způsobem se „rozdělí“ škoda mezi všechna potenciální sudiště?

Odpovědi na tyto otázky je nutné hledat v předpisech mezinárodního práva procesního (tento článek je zaměřen pouze na mezinárodní právo procesní Evropské unie).

¹ Cílem tohoto článku není podrobný rozbor výzev a problémů, kterým mezinárodní právo soukromé a procesní na internetu čelí. Této problematice se autorka článku dlouhodobě věnuje ve svých publikacích, například KYSELOVSKÁ, Tereza. Působnost práva na internetu. In: POLČÁK, Radim a kol. *Právo informačních technologií*. Praha: Wolters Kluwer, ČR, 2008, s. 29–64. ISBN 978-80-7598-046-5; KYSELOVSKÁ, Tereza. Elektronizace a její vliv na vybrané aspekty evropského mezinárodního práva soukromého. In: ROZEHNALOVÁ, Naděžda, Jiří VALDHANS, Klára DRLIČKOVÁ a Tereza KYSELOVSKÁ. *Mezinárodní právo soukromé Evropské unie (Nařízení Řím I, Nařízení Řím II, Nařízení Brusel I)*. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2013, s. 411–439. ISBN 978-80-7478-016-5; KYSELOVSKÁ, Tereza. *Vybrané otázky vlivu elektronizace na evropské mezinárodní právo soukromé a procesní: (se zaměřením na princip teritoriality a pravidla pro založení mezinárodní příslušnosti soudu ve sporech vyplývajících ze smluvních závazkových vztahů)*. Brno: Masarykova univerzita, Právnická fakulta, 2014, 228 s., Spisy Právnické fakulty Masarykovy univerzity, řada teoretická, Edice Scientia, sv. č. 487. ISBN 978-80-210-7424-8; ze zahraničních zdrojů relevantních ke zkoumané problematice např. SVANTESSON, Dan Jerker B. *Solving the Jurisdiction Puzzle*. Oxford: Oxford University Press, 2017, 246 s. ISBN 978-0-19-879567-4.

Vzhledem k tomu, že příslušné procesní předpisy vznikaly v době „před-internetové“, přichází ke slovu výklad podávaný Soudním dvorem Evropské unie (dále jen Soudní dvůr). Soudní dvůr měl již několikrát možnost vyjádřit se k aplikaci unijního (EU) mezinárodního práva soukromého a procesního na právní vztahy vznikající *online*. Tento článek se zabývá, jakou interpretaci Soudní dvůr vytvořil pro oblast vybraných mimosmluvních závazkových vztahů vznikajících na internetu.

1.2 Cíle a struktura článku

Cílem tohoto článku je kritická analýza a zamyšlení se nad interpretační činností Soudního dvora týkající se pravidel pro určení příslušného soudu ve sporech vyplývajících z pomluvy a porušení osobnostních práv na internetu. Článek je **zaměřen poměrně úzce**, neboť se zabývá pouze vybranou judikaturou Soudního dvora k interpretaci článku 7 odst. 2 Nařízení Brusel Ibis² a v něm obsaženého kritéria „místo škodné události“.³ Zkoumaná rozhodnutí, na kterých bude ilustrován vývoj interpretace Soudního dvora uvedeného ustanovení, jsou rozsudky ve věci *Bier*,⁴ *Shevill*,⁵ *eDate*⁶ a *Bolagsupplysningen*.⁷

Na základě analýzy uvedených rozhodnutí Soudního dvora lze vymezit několik **problémových otázek**, které v souvislosti s výkladem jurisdikčního pravidla „místo škodné události“ vyvstávají: Je výklad podaný Soudním dvorem EU v souladu s principy a cíli Nařízení Brusel Ibis a jeho pravidel? Bere Soudní dvůr ve své interpretační činnosti do úvahy povahu a způsob šíření informací na internetu? Odpovídá teritoriální rozdělení škody a tzv. „mozaika“ zajištění právní jistoty a předvídatelnosti procesních stran? Dochází extenzivní interpretací k upřednostnění speciálních (alternativních) pravidel před pravidlem obecným?

Na základě uvedených problémových otázek sleduje tento článek ověření **pracovní hypotézy**: *Mozaikový přístup dle článku 7 odst. 2 Nařízení Brusel Ibis je v rozporu se zachováním právní jistoty legitimního očekávání stran v případě mimosmluvních závazkových vztahů vznikajících na internetu, a tím v rozporu s cíli a účelem Nařízení Brusel Ibis.*

2 Nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) č. 1215/2012 ze dne 12. prosince 2012 o příslušnosti a uznávání a výkonu soudních rozhodnutí v občanských a obchodních věcech (dále jen Nařízení Brusel Ibis).

3 Plné znění článku 7 odst. 2 Nařízení Brusel Ibis: „Osoba, která má bydliště v některém členském státě, může být v jiném členském státě žalována ve věcech týkajících se deliktů nebo kvazideliktů odpovědnosti u soudu místa, kde došlo nebo může dojít ke škodné události.“

4 Rozsudek Soudního dvora ze dne 30. listopadu 1976, *Handelskeverkerij G.J. Bier BV proti Mines de potasse d'Alsace SA*, věc 21-76. In: *Sbírka rozhodnutí*. 1976, s. 1735.

5 Rozsudek Soudního dvora ze dne 7. března 1995, *Fiona Shevill, Incora Trading Inc., Chequepoint SARL a Chequepoint International Ltd proti Presse Alliance SA*, věc C-68/93. In: *Sbírka rozhodnutí*. 1995, s. I-450. Podrobněji ke skutkovému stavu a předběžným otázkám srov. pozn. č. 18.

6 Rozsudek Soudního dvora (velkého senátu) ze dne 25. října 2011, *eDate Advertising GmbH a další proti X a Sociétés MGN LIMITED*, spojené věci C-509/09 a C-161/10. In: *Sbírka rozhodnutí*. 2011, I-10269. Podrobněji ke skutkovému stavu a předběžným otázkám srov. pozn. č. 25.

7 Rozsudek Soudního dvora (velkého senátu) ze dne 17. října 2017, *Bolagsupplysningen OÜ a Ingrid Ilsjan proti Svensk Handel AB*, věc C-194/16. In: *Sbírka rozhodnutí*. 2017. Podrobněji ke skutkovému stavu a předběžným otázkám srov. pozn. č. 67.

Struktura článku sleduje uvedené problémové otázky a pracovní hypotézu. Článek je rozdělen do sedmi částí. Ve druhé části je stručně uvedena právní úprava příslušnosti v Nařízení Brusel Ibis pro spory vyplývající z mimosmluvních závazkových vztahů. Třetí část se věnuje popisu a vysvětlení rozhodnutí ve věci *Bier, Shevill a eDate*. Na to navazuje část, která se věnuje kritice uvedených rozhodnutí a zejména tzv. „mozaice“, která byla právě pro tyto rozsudky Soudním dvorem využita. Pátá a šestá část se věnuje analýze a kritice nejnovějšího rozhodnutí ve věci *Bolagsupplysningen*, ve kterém měl Soudní dvůr možnost vypořádat se s nejkritizovanějšími důsledky své předchozí judikatury. V poslední, sedmé části je zhodnocena pracovní hypotéza a představeny závěrečné úvahy. Autorka článku doufá, že článek přispěje k odborné diskuzi v této oblasti a naplní cíl být **přínosem pro právní vědu a praxi**. Z pohledu právní vědy nabízí teoretickou analýzu rozhodnutí Soudního dvora a jeho přístup k výkladu speciálních (alternativních) pravidel příslušnosti v Nařízení Brusel Ibis. Pro právní praxi přináší praktické tabulkové rozlišení jednotlivých rozhodnutí Soudního dvora, s přehledným vysvětlením a rozdělením možných soudišť a uplatnitelných nároků.

2 Mezinárodní příslušnost soudů ve věcech mimosmluvních závazkových vztahů

Pravidla pro určení mezinárodní příslušnosti soudů pro spory vyplývající z mimosmluvních závazkových vztahů s přeshraničním prvkem (včetně pomluvy a porušení osobnostních práv) jsou upravena v článcích 4 a 7 odst. 2 Nařízení Brusel Ibis.

Článek 4 upravuje tzv. obecnou příslušnost, která je založena na bydlišti žalovaného. Nařízení Brusel Ibis obsahuje autonomní definici pojmu bydliště právnické osoby,⁸ bydliště fyzické osoby se určí podle *lex fori*.⁹ Nařízení z obecného pravidla bydliště žalovaného připouští několik výjimek. Jednou z nich je tzv. zvláštní (v české odborné literatuře někdy označovaná příhodněji jako alternativní¹⁰) příslušnost upravená v článku 7.

Článek 7 odst. 2 Nařízení Brusel Ibis¹¹ upravuje mezinárodní příslušnost soudů ve věcech deliktů nebo kvazideliktů odpovědnosti. Podle tohoto ustanovení může být osoba,

⁸ Dle článku 63 Nařízení Brusel Ibis může bydlištěm právnické osoby být její sídlo, ústředí nebo hlavní provozovna.

⁹ Článek 62 Nařízení Brusel Ibis.

¹⁰ VADLHANS, Jiří. Nařízení Brusel I (alternativní příslušnost). In: ROZEHNALOVÁ, Naděžda, Jiří VALDHANS, Klára DRLIČKOVÁ a Tereza KYSELOVSKÁ. *Mezinárodní právo soukromé Evropské unie (Nařízení Řím I, Nařízení Řím II, Nařízení Brusel I)*. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2013, s. 224–265. ISBN 978-80-7478-016-5.

¹¹ Tento článek je založen na analýze judikatury Soudního dvora EU, která se týká „předchůdců“ stávajícího Nařízení Brusel Ibis. Právní úprava v článku 7 odst. 2 Nařízení Brusel Ibis je stejná jako v článku 5 odst. 3 nařízení Rady (ES) č. 44/2001 ze dne 22. prosince 2000 o příslušnosti a uznávání a výkonu soudních rozhodnutí v občanských a obchodních věcech (Nařízení Brusel I). Znění je stejné také jako v článku 5 odst. 3 Úmluvy ze dne 27. září 1968 o příslušnosti a uznávání a výkonu rozhodnutí v občanských a obchodních věcech (Bruselská úmluva).

kteřá má bydliště v některém členském státě, žalována v jiném členském státě „*před soudem místa, kde došlo nebo může dojít ke škodné události*“.¹² Toto pravidlo je založeno na existenci zvláště úzké vazby mezi spory a soudy jiného členského státu, než jsou soudy určené podle bydliště žalovaného. Právní úprava je odůvodněna řádným výkonem spravedlnosti, účelnosti a hospodárnosti řízení¹² a snadnosti provádění důkazů.¹³ Toto pravidlo, stejně jako všechny pojmy použité v nařízení, musí být vykládáno autonomně a s ohledem na systematiku a cíle nařízení.¹⁴ Vzhledem k tomu, že se jedná o výjimku z obecného pravidla, musí být interpretováno restriktivně s ohledem na účel a smysl speciálních (alternativních) pravidel příslušnost.¹⁵

3 Vývoj judikatury Soudního dvora

Soudní dvůr se v několika rozhodnutích zabýval interpretací pojmu „místo, kde došlo nebo může dojít ke škodné události“ v případech pomluvy a porušení osobnostních práv, a to jak v *offline*, tak *online* kontextu.

3.1 Rozhodnutí ve věci *Bier* a *Shevill*

Poprvé se Soudní dvůr interpretací kritéria „místo škodné události“ zabýval v roce 1976 v rozhodnutí ve věci *Bier*. Pojem „místo škodné události“ vyložil tak, že zahrnuje jak příčinu, tedy **místo protiprávního jednání** (*forum delicti commissi*), tak následek (přímý účinek), tedy **místo, kde došlo ke vzniku škody** (*forum damni infecti*). Je na žalobci, u soudů kterého místa podá žalobu.¹⁶ Má tak „alternativu v rámci alternativy“.

Tato interpretace byla potvrzena a upřesněna v roce 1995 v rozhodnutí ve věci *Shevill*.¹⁷ V tomto případě se jednalo o pomluvu publikovanou v tištěných novách, které byly

¹² Preambule k Nařízení Brusel Ibis, odst. 16. Z vybrané judikatury srov. např. rozhodnutí ve věci *Bier*, odst. 11; rozhodnutí ve věci *Shevill*, odst. 19; rozhodnutí ve věci *eDate*, odst. 40; rozhodnutí ve věci *Bolagsupplysningen*, odst. 26.

¹³ Rozhodnutí ve věci *Bolagsupplysningen*, odst. 27.

¹⁴ Rozhodnutí ve věci *Bolagsupplysningen*, odst. 25; rozhodnutí ve věci *eDate*, odst. 38.

¹⁵ VADHANS, 2013, op. cit., s. 224.

¹⁶ VALDHANS, Jiří. Mimosmluvní závazky. In: ROZEHNALOVÁ, Naděžda, Klára DRLIČKOVÁ, Tereza KYSELOVSKÁ a Jiří VALDHANS. *Úvod do mezinárodního práva soukromého*. Praha: Wolters Kluwer, 2017, s. 189. ISBN 978-80-7552-699-1; MANKOWSKI, Peter. Art. 5. In: MAGNUS, Ulrich a Peter MANKOWSKI. *Brussels I Regulation. European Commentaries on Private International Law*. Sellier. European Law Publishers, 2007, s. 190. ISBN 978-3-935808-32-3.

¹⁷ *Skutkový stav případu, původní řízení a předběžné otázky*:

V tomto případě se jednalo o spor mezi žalobci paní Shevill (britská státní příslušnice s bydlištěm v Anglii), Chequepoint SARL (společnost založená podle francouzského práva), Ixora Trading Inc. (společnost založená podle anglického práva) a žalovanou Presse Alliance SA (společnost založená podle francouzského práva). Presse Alliance publikovala v roce 1989 článek o drogovém zátahu, ve kterém byla jmenovitě zmíněna paní Shevill a žalující společnost. Noviny byly publikovány ve Francii a distribuovány do dalších členských států, včetně Velké Británie. Paní Shevill považovala publikované informace za poškozující, neboť naznačovaly její zapojení do nelegálního obchodu. V roce 1989 podali žalobci žalobu k anglickým soudům na náhradu škody za pomluvu. Žalovaná společnost napadla příslušnost anglických soudů, neboť noviny byly primárně prodávány ve Francii (237.000 výtisků), 15.500 výtisků bylo distribuováno do dalších zemí, z nichž pouze 230 bylo distribuováno do Anglie a Walesu.

distribučovány do několika členských států EU. Soudní dvůr potvrdil, že žalobce může na základě článku 7 odst. 2 podat žalobu u soudů členského státu, kde došlo k **protiprávnímu jednání**, tedy zveřejnění poškozující informace.¹⁸ Toto místo se bude obvykle shodovat s bydlištěm žalovaného vydavatele, které se určí na základě článku 4.¹⁹ Soudy v tomto členském státě jsou příslušné k rozhodnutí o celém rozsahu náhrady škody.

Žalobce může podat žalobu také u soudů v každém členském státě, kde byla dotčená **publikace distribuována** a kde poškozený tvrdí, že utrpěl újmu na své pověsti.²⁰ Příslušnost tohoto druhého okruhu soudů je omezena pouze k rozhodnutí o škodě, která byla způsobena na území příslušného státu soudiště.²¹ Tento typ teritoriálně omezené soudní příslušnosti se označuje jako tzv. „**mozaika**“ (Mosaiktheorie).

Shrňme-li výše uvedené, v případech údajného porušení osobnostních práv a pomluvy si žalobce (poškozená fyzická osoba) mohl na základě rozhodnutí ve věci *Bier* a *Shevill*, resp. kombinací obecného pravidla dle článku 4 a speciálního (alternativního) pravidla v článku 7 odst. 2, vybrat ze **tří možných soudišť**. U dvou soudišť bylo možné žádat o náhradu celé újmy, u třetího soudiště byla náhrada škody omezena na újmu utrpěnou na území daného státu.

	Právní úprava	Soudiště	Rozsah náhrady
1.	Článek 4	Bydliště žalovaného	Náhrada celé škody
2.	Článek 7 odst. 2	Místo příčinného škodlivého jednání (<i>místo publikace, zpravidla v místě bydliště žalovaného</i>)	Náhrada celé škody
3.	Článek 7 odst. 2	Místo škodlivého následku (<i>místo distribuce, kde poškozený utrpěl újmu na pověsti</i>)	Teritoriálně omezená náhrada ve výši újmy způsobené na daném území

Soudní dvůr si byl vědom toho, jaké problémy může „mozaika“ přinést; soudy v různých členských státech budou rozhodovat o různých aspektech jednoho sporu. Soudní dvůr

Britská Sněmovna lordů (House of Lords) předložila Soudnímu dvoru několik předběžných otázek, jejichž podstatou byla interpretace pojmu „místo škodné události“, resp. určení příslušnosti soudů v případě náhrady škody z titulu pomlouvačného článku publikovaného v novinách, a rozsahu náhrady škody, o které mohou příslušné soudy rozhodnout.

18 Pro interpretaci pojmu „škodná událost“ je důležité, kde se nachází osoba, která poškozující informaci vytvořila a zveřejnila, nikoliv místo, kde byl obsah informace vytvořen. Z tohoto důvodu nepovažoval Soudní dvůr za „místo škodné události“ místo, kde byly noviny vytištěny, ale místo bydliště jejich vydavatele. Rozhodnutí ve věci *Shevill*, odst. 24.

19 Rozhodnutí ve věci *Shevill*, odst. 26.

20 Rozhodnutí ve věci *Shevill*, odst. 29.

21 Rozhodnutí ve věci *Shevill*, odst. 30 až 31; rozhodnutí ve věci *Bolagsupplysningen*, odst. 31; RAUSCHER, Thomas. *Europäisches Zivilprozess- und Kollisionsrecht EuZPR/EUIPR. Kommentar. Band I. Brüssel Ia-VO*. 4. vyd. Köln: Verlag Dr. Otto Schmidt, 2016, s. 343. ISBN 978-3-504-47202-3; Podle Mankowského přínášší mozaikový přístup „velmi efektivní řešení jevu forum shopping v případě údajných obětí (poškozených osob), a tím efektivně chrání legitimní jurisdikční zájmy na straně údajného pachatele.“ In: MANKOWSKI, op. cit., s. 194.

své rozhodnutí odůvodnil tím, že žalobce má vždy možnost podat žalobu na náhradu celé škody u soudů bydliště žalovaného dle článku 4 nebo u soudů místa protiprávního jednání, tedy zpravidla místa, kde má sídlo (bydliště) vydavatel informace (dle článku 7 odst. 2).²²

3.2 Rozhodnutí ve věci *eDate*

Rozhodnutí ve věci *Shevill* se týkalo distribuce poškozujících informací v tištěných novinách. S rozvojem používání internetu se situace výrazně změnila. Slovy generálního advokáta Michala Bobka, „*jake k tomu nevyhnutelně dochází v éře anonymního internetového brdinství, všeobecně známého svým uhlazeným stylem, porozuměním a umírněností [...]*“²³ se pomluvy a jiné nepravdivé informace šíří mnohem rychleji, snadněji a efektivněji.

V roce 2011 se Soudní dvůr zabýval použitelností speciálního (alternativního) pravidla mezinárodní příslušnosti v článku 7 odst. 2 na žaloby pro porušení osobnostních práv způsobené informacemi zveřejněnými na internetu. Jednalo se o rozhodnutí ve věci *eDate*.²⁴ Bylo to první rozhodnutí týkající se vztahu pomluvy na internetu a unijního mezinárodního práva soukromého. Soudní dvůr dostal příležitost být „*tvůrcem nových a inovátorem stávajících*“ pravidel.²⁵

²² Rozhodnutí ve věci *Shevill*, odst. 32.

²³ Stanovisko generálního advokáta Michala Bobka přednesené dne 13. července 2017, *Bolagsupplysningen OÜ a Ingrid Isjan proti Svensk Handel AB*, věc C-194/16. In: *Digitální Sbírka rozhodnutí*. 2017, odst. 1.

²⁴ *Skutkový stav, původní řízení a předběžné otázky*: V tomto případě se jednalo o dvě spojené věci *eDate* (C-509/09) a *Martinez* (C-161/10). Pro zjednodušení je rozhodnutí v tomto textu označováno souhrnným názvem *eDate*.

Ve věci *eDate* šlo o spor mezi panem X (bydliště v Německu) a společností *eDate Advertising GmbH* (sídlo a místo podnikání v Rakousku). Rakouská společnost zveřejnila na svých webových stránkách informace o panu X, které považoval za hanobící a poškozující. Pan X vyzval rakouskou společnost, aby informace odstranila. Rakouská společnost tak učinila, nicméně pan X podal v roce 2007 žalobu u německých soudů svého bydliště žalobu. V žalobě se domáhal, aby soud zakázal rakouské společnosti uveřejňovat jakékoliv informace o jeho osobě i *pro futuro* na území Německa. Rakouská společnost zpochybnila příslušnost německých soudů.

Ve věci *Martinez* šlo o spor mezi panem Olivierem Martinezem a Robertem Martinezem (francouzští státní příslušníci) a deníkem *Sunday Mirror* (sídlo ve Velké Británii). V roce 2008 uveřejnil britský deník ve svém internetovém vydání text a fotografie o panu Olivierovi Martinezovi (známém francouzském herci) a jeho otci. Pánové Martinezovi podali v roce 2008 žalobu k francouzskému soudu z titulu nerespektování soukromého života, ochranu soukromí a projevů osobní povahy. Anglický deník zpochybnil příslušnost francouzských soudů.

Německý Bundesgerichtshof a francouzský Tribunal de Grande Instance de Paris položili ve svých řízeních předběžné otázky k Soudnímu dvoru, který se je s ohledem na jejich objektivní souvislost rozhodl spojit.

Podstatou předběžných otázek bylo, zda: 1) je možné použít rozhodnutí ve věci *Shevill* i na pomluvu a porušení osobnostních práv na internetu 2) má být pojem „místo, kde došlo nebo může dojít ke škodné události“ a příslušnost soudů založena na pouhé dostupnosti webových stránek z daného území? Pokud je nutná existence nějaké zvláštní souvislosti mezi webovými stránkami a státem sídla soudu, jaká kritéria je nutné vzít do úvahy?

²⁵ „*In this case, the CJEU is indeed both an inventor and innovator. [...] the CJEU may be said to adhere to proactive innovation rather than reactive.*“ In: MAUNSBACH, Ulf. *The CJEU as an Innovator – a New Perspective on the Development of Internet Related Case law*. *Masaryk University Journal of Law and Technology* [online]. 2017, roč. 11:1, s. 85 až 86 [cit. 12. 8. 2018]. Dostupné z: <https://journals.muni.cz/mujlt/article/view/6669>

Soudní dvůr rozhodl, že interpretace pojmu „místo škodné události“ a závěry z rozhodnutí ve věci *Shevill* jsou použitelné i pro pomluvu na internetu. Žalobu na náhradu škody může poškozená fyzická osoba podat jak u soudů, kde došlo k protiprávnímu jednání (zveřejnění poškozující informace), tak u soudů místa, kde se škoda projevila.²⁶ V případě internetu se ve druhém případě jedná o soudy všech členských států, na jejichž území je nebo byl přístupný obsah informace.²⁷ Příslušnost těchto soudů zůstává teritoriálně omezená pouze na škodu, která vznikla na tomto území.²⁸ Jinými slovy, Soudní dvůr **aplikoval „mozaiku“ na internet.**

Soudní dvůr k těmto kritériím doplnil jedno další, kterým zohlednil závažnost újmy, celosvětovou působnost a dostupnost informací na internetu²⁹ a ochranu základních lidských práv.³⁰ Podle nového pravidla je možné žalobu podat u soudů místa, kde má žalobce (poškozená fyzická osoba) **centrum zájmů** (*centre of interest, Mittelpunkt der Interessen*).³¹ Tímto místem je obecně členský stát, ve kterém má žalobce své obvyklé bydliště. Může se jednat i o členský stát, u kterého lze prokázat obzvláště úzkou vazbu k poškozené osobě (příkladem může být výkon pracovní činnosti v této zemi, společenské nebo rodinné vazby apod.).³² Soudy členského státu, ve kterém se nachází centrum zájmů poškozeného, mohou nejlépe posoudit dopad takových obsahů na práva dotčené osoby.³³ Žalobce může u soudů místa centra svých zájmů podat **žalobu na náhradu celé nemajetkové újmy**, která mu údajně poškozujícími informacemi vznikla.³⁴

Shrňme-li výše uvedené, v případech údajného porušení osobnostních práv a pomluvy na internetu si žalobce (poškozená fyzická osoba) může na základě kombinace rozhodnutí ve věci *Shevill* a *eDate*, resp. kombinací obecného pravidla dle článku 4 a speciálního

26 Rozhodnutí ve věci *eDate*, odst. 41; rozhodnutí ve věci *Bolagsupplysningen*, odst. 29.

27 Rozhodnutí ve věci *eDate*, odst. 51. Soudní dvůr v tomto ohledu dokonce zmínil svou původní interpretaci. V rozhodnutí ve věci *Shevill* měly být informace **aktivně distribuovány** v tištěné podobě a reálně být dostupné na území příslušného státu; v případě rozhodnutí *eDate* stačí, že **informace je nebo byla dostupná** (aktivně či pasivně).

28 Rozhodnutí ve věci *eDate*, odst. 51 a 52.

29 Rozhodnutí ve věci *eDate*, odst. 47. V případě rozhodnutí ve věci *eDate* (spor týkající se pana Martíneze) se jednalo o publikaci poškozujících informací ve sdělovacích prostředcích, nikoliv na „soukromém“ blogu. V dnešní době se stírá rozdíl mezi *online* a *offline* publikací. Sdělovací prostředky (noviny, časopisy) sice vychází stále v tištěné podobě, jejich existence se však čím dál více přesouvá na internet. Informace tak mohou být šířeny oběma dvěma způsoby.

30 Stanovisko generálního advokáta Cruz Villalóna přednesené dne 29. března 2011, *eDate Advertising GmbH proti X* (C-509/09) a *Olivier Martinez a Robert Martinez proti MGN Limited* (C-161/10), spojené věci C-509/09 a C-161/10. In: *Sbírka rozhodnutí*. 2011, I-10269, odst. 52; stanovisko generálního advokáta Bobka ve věci *Bolagsupplysningen*, odst. 36.

31 Podle Maunsbacha se Soudní dvůr při vytvoření kritéria „centrum zájmů“ inspiroval v zemích *common law*, jejichž právo využívá „*centre of interest theories*“. In: MAUNSBACH, 2017, op. cit., s. 85.

32 Rozhodnutí ve věci *eDate*, odst. 49.

33 Rozhodnutí ve věci *eDate*, odst. 48; rozhodnutí ve věci *Bolagsupplysningen*, odst. 34.

34 Rozhodnutí ve věci *eDate*, odst. 52; rozhodnutí ve věci *Bolagsupplysningen*, odst. 32.

(alternativního) pravidla v článku 7 odst. 2 vybrat ze **čtyř možných soudišť**. U tří soudišť je možné žádat o náhradu celé újmy, u třetího soudiště je náhrada újmy omezena na újmu utrpěnou na území daného státu.

	Právní úprava	Soudiště	Rozsah náhrady
1.	Článek 4	Bydliště žalovaného	Náhrada celé škody
2.	Článek 7 odst. 2	Místo příčinného škodlivého jednání (<i>místo publikace, zpravidla v místě bydliště žalovaného</i>)	Náhrada celé škody
3.	Článek 7 odst. 2	Místo škodlivého následku (<i>všechna místa, kde poškozující informace byla nebo je dostupná</i>)	Teritoriálně omezená škoda ve výši újmy způsobené na daném území
4.	Článek 7 odst. 2	Centrum zájmů poškozeného	Náhrada celé škody

Je otázkou, zda kritérium „centrum zájmů poškozeného“ vytvořilo třetí samostatné jurisdikční pravidlo v rámci článku 7 odst. 2 Nařízení Brusel Ibis,³⁵ nebo se jedná o „podmnožinu“ kritéria místa škodlivého následku.³⁶ Spíše k první možnosti, tedy novému samostatnému pravidlu, navrhl podle některých autorů text rozhodnutí ve věci *eDate*.³⁷ V takovém případě je nutné se ptát, jaký je právní základ pro vytvoření tohoto kritéria.³⁸

4 Kritika rozhodnutí Soudního dvora ve věci *Shevill* a *eDate* v kontextu internetu – *cui bono?*

Hlavní kritika rozhodnutí Soudního dvora spočívá v **automatickém použití mozaiky na pomluvu na internetu**.

Při odůvodnění aplikace mozaikového přístupu se lze stále setkat s názorem, že osoba, která zveřejní informace na internetu, tak činí s vědomím, že informace mohou být dostupné kdekoliv. Z tohoto důvodu by jejich původce neměl být překvapen místy, kde informace může způsobit újmu, a tedy mnohostí potenciálních soudišť a práv rozhodných.³⁹

³⁵ Systematika článku 7 odst. 2 Nařízení Brusel Ibis: 1. příčinné škodlivé protiprávní jednání, 2. škodlivý následek, 3. centrum zájmů poškozeného.

³⁶ Systematika článku 7 odst. 2 Nařízení Brusel Ibis: 1. příčinné škodlivé protiprávní jednání, 2.a) škodlivý následek, 2.b) centrum zájmů poškozeného.

³⁷ Rozhodnutí ve věci *eDate*, odst. 51; MAUNSBACH, 2017, op. cit., s. 85; stanovisko generálního advokáta Bobka ve věci *Bolagsupplysningen*, odst. 74.

³⁸ LUTZI, Tobias. Internet Cases in EU Private International Law – Developing a Coherent Approach. *International and Comparative Law Quarterly* [online]. 2017, roč. 66, s. 695 [cit. 18. 8. 2018]. Dostupné z: https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=2988596. Jedná se o ryze teoretickou otázku, která na praktické řešení případu nebude mít vliv. Nicméně i tak je zajímavá a důležitá, neboť se týká přístupu Soudního dvora k povaze speciálních (alternativních) pravidel.

³⁹ K tomu srov. v odborné literatuře nejznámější a nejčastěji citované rozhodnutí australských soudů ve věci *Dow Jones & Company Inc. proti Gutnick*, (2002) 210 CLR 575. In: SVANTESSON, 2017, op. cit., s. 97–98.

Tento argument podle názoru autorky v dnešní době neobstojí. Mozaikový přístup v rozhodnutí ve věci *Shevill* byl vytvořen pro šíření informací v tištěných médiích. Relativně snadná dostupnost informací jsou vlastnosti specifické pro **internet**, který v době vydání rozhodnutí ve věci *Shevill* v roce 1995 představoval spíše okrajový sdělovací prostředek. Internet změnil pravidla hry. Informace zveřejněné *online* jsou přístupné okamžitě, neomezenému počtu uživatelů. S vývojem strojových překladačů jsou informace dostupné v jazycích ovládaných širokou veřejností, mnohdy nezávisle na tom, zda původce informace zamýšlel zpřístupnit obsah i mimo dosah jeho kontroly.⁴⁰ Padá i jazyková bariéra přenosu informací. Soudní dvůr v odůvodnění rozhodnutí ve věci *eDate* sám uvedl, že „internet snižuje užitečnost určovatele týkající se šíření, jelikož rozsah šíření obsahu informací na internetu je v zásadě univerzální. Navíc z technického hlediska není vždy možné tento rozsah šíření s určitostí kvantifikovat ve vztahu ke konkrétnímu členskému státu, a proto ani obodnotit újmu způsobenou výlučně v tomto členském státě“.⁴¹ Rozdíl mezi *online* a *offline* šířením informací se stírá, uživatelé čerpají informace primárně právě z internetu. Mnoho vydavatelů a společností využívá služeb informační společnosti a platform typu Facebook, Google apod. pro komunikaci a sdělování informací zákazníkům.⁴² Rostoucí počet služeb by bez internetu nemohl vůbec fungovat (např. Uber, AirBnB, Wikipedia a další). Tyto služby nejsou nabízeny pouze podnikateli – profesionály. Proto skutečnost, že osoba užívá internet, neznamena, že se svým jednáním automaticky zaměřuje na celý svět.⁴³

Na jedné straně, myšlenka územně omezené distribuce informací a s tím spojené územně omezené příslušnosti soudů k rozhodnutí o náhradě škody je v souladu s **principem teritoriality**, který ovládá mezinárodní právo soukromé a procesní. Velmi zjednodušeně řečeno, na internetu neexistují zeměpisné hranice. Celá řada kritérií pro určení příslušného soudu je však ukotvena k území určitého státu, což působí problémy pro aplikaci norem mezinárodního práva soukromého a procesního na vztahy vznikající na internetu. Na straně druhé, „mozaika“ v kontextu internetu znamená přiznání mezinárodní příslušnosti soudům všech 28 (zatím) členských států EU. Informace zveřejněná na internetu

⁴⁰ Rozhodnutí ve věci *eDate*, odst. 45.

⁴¹ Rozhodnutí ve věci *eDate*, odst. 46.

⁴² Stejně tak LUTZI, 2017, op. cit., s. 700. Přístup k informacím lze do jisté míry omezit pomocí geoblokačních technologií. K tomu srov. SVANTESSON, 2017, op. cit., s. 201 a násl. Ale ani tyto technologie nejsou bez chyb a mohou vytvářet překážky volnému trhu v rámci EU. Z tohoto důvodu bylo přijato Nařízení (EU) 2018/302 Evropského parlamentu a Rady ze dne 28. února 2018 o řešení neoprávněného zeměpisného blokování a dalších forem diskriminace založených na státní příslušnosti, místě bydliště či místně usazení zákazníků v rámci vnitřního trhu a o změně nařízení (ES) č. 2006/2004 a (EU) 2017/2394 a směrnice 2009/22/ES.

⁴³ Některé formy služeb je možné teritoriálně omezit, např. formou placeného předplatného (např. časopisy, noviny, e-knihy Kindle), registrace (např. přístup do odborných databází), vyloučením dodání zboží do určité země (např. Amazon, eBay). Mnoho služeb je však založeno právě na volném přístupu a šíření k informacím (např. volně přístupné encyklopedie typu Wikipedia, recenzní služby typu TripAdvisor a další). Stejně tak LUTZI, 2017, op. cit., s. 701.

je dostupná ve všech členských státech. I jen několik „návštěv“ na webové stránce, na které je údajně poškozující informace dostupná, by mohlo založit příslušnost soudů daného státu.⁴⁴ Důležité samozřejmě je, aby žalobce měl v těchto státech určitou pověst, která byla danou informací poškozena.

Mozaikový přístup vytváří potenciálně mnohost soudišť. **V kontextu online vztahů je v rozporu s celou řadou principů** ovládajících mezinárodní právo procesní a Nařízení Brusel Ibis. V tomto ohledu spočívá autorčina hlavní kritika „mozaiky“.

Mnohost možných soudišť je v rozporu s **principem právní jistoty a předvídatelnosti** pravidel o soudní příslušnosti.⁴⁵ Dává výhodu žalobci, který si může vybrat pro něj nejpríznivější soudiště z potenciálně 28 možných míst. Jinými slovy, neúměrně podporuje *forum shopping*.⁴⁶ S tím je spojeno riziko **obtěžování**.⁴⁷ Žalovaný **nemůže předvídat**, ve kterém členském státě (členských státech) bude žalován. Teoreticky by mohl být žalován u soudů všech 28 členských států EU. V praxi jistě nebude časté, že by žalobce podal žaloby u více soudů různých členských států, nicméně to může být součástí procesní strategie žalobce nebo jím využito jako možná „hrozba“ potenciálních soudišť vůči žalovanému.

Mnohost soudišť s sebou nese potenciálně **mnohost práv rozhodných**, kterými se budou spory řídit. Kolizní normy pro určení práva rozhodného pro mimosmluvní závazkové vztahy jsou upraveny v Nařízení Řím II.⁴⁸ Z působnosti nařízení jsou vyloučeny mimosmluvní závazkové vztahy, které vznikají z narušení soukromí a osobnostních práv, včetně pomluvy (článek 1 odst. 2 písm. g). Právo rozhodné se určí podle kolizních norem *fora*.⁴⁹

⁴⁴ K této otázce se vyjádřil generální advokát Villalón ve stanovisku k věci *eDate*. Podle něj počet a původ „návštěv“ určité webové stránky může být ukazatelem určitého územního dopadu. Nicméně se jedná o ukazatele, který „nedává dostatečné záruky pro přesvědčivé a konečné stanovení způsobené protiprávní škody“. In: Stanovisko generálního advokáta Villalóna ve věci *eDate*, odst. 50.

⁴⁵ Preambule k Nařízení Brusel Ibis, odst. 15; stanovisko generálního advokáta Bobka ve věci *Bolagsupplysningen*, odst. 79.

⁴⁶ S pojmem *forum shopping*, tedy hledání pro žalobce nejpríznivějšího soudiště, bývají spojeny spíše negativní konotace. Takový přístup ale podle názoru autorky není vhodný. Nařízení Brusel Ibis jistotou míru *fora shopping* sám umožňuje tím, že obsahuje nejen pravidlo obecné příslušnosti, ale žalobce si může zvolit i alternativní soudiště dle speciálních pravidel, případně volby soudiště (článek 25). Mozaikový přístup v kontextu internetu ovšem dovádí *forum shopping* do stavu *ad absurdum* a je v rozporu s principy právní jistoty a předvídatelnosti, na kterých je Nařízení Brusel Ibis založeno.

⁴⁷ Stanovisko generálního advokáta Bobka ve věci *Bolagsupplysningen*, odst. 88; stejně tak VANLEENHOVE, Cedric. The European Court of Justice in *Bolagsupplysningen*: The Brussels I Recast Regulation's jurisdictional rules for online infringement of personality rights further clarified. *Computer Law & Security Review* [online]. 2018, č. 34, s. 643 [cit. 17. 8. 2018]. Dostupné z: <https://biblio.ugent.be/publication/8561503>

⁴⁸ Nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 864/2007 ze dne 11. července 2007 o právu rozhodném pro mimosmluvní závazkové vztahy.

⁴⁹ V případě České republiky se jedná o § 101 zákona č. 91/2012 Sb., o mezinárodním právu soukromém (ZMPS).

Mozaikový přístup je dále v rozporu s **principem řádného výkonu spravedlnosti**. Pouhá skutečnost, že je informace přímo dostupná ve všech členských státech, znamená pro původce informace (tradičně média a sdělovací prostředky) riziko, že by mohl být žalován v kterémkoliv členském státě. Toto riziko stoupá, pokud se bude jednat o veřejně známé osobnosti, celebrity, které jsou známé globálně (jako tomu bylo v případě herce Oliviera Martineze, jednoho z žalobců v rozhodnutí ve věci *eDate*). Jak zhodnotil generální advokát Villalón, „nelze tedy říci, že by takovéto řešení napomáhalo žalobci nebo žalovanému v předvídatelnosti při určování pravidel“.⁵⁰

Podle některých názorů z rozhodnutí ve věci *eDate* vyplývá „zaujatost“ Soudního dvora směrem k ochraně zájmů poškozených osob.⁵¹ Zájmy žalobce (poškozeného) a žalovaného by měly být zohledněny stejným způsobem. Cílem speciálních (alternativních) pravidel příslušnosti **není ochrana slabší smluvní strany**, v tomto kontextu poškozené osoby. Jejich cílem je úzká vazba případu s konkrétním soudem. Je tomu tak i v případě 28 potenciálních soudů? Žalobce je tak chráněn více, neboť si může vybrat z několika kritérií pro určení příslušného soudu. Může žalovat mimo jiné v centru svých zájmů, což ve většině případů bude v místě jeho bydliště, tedy u „domácího“ soudu. Mozaikový přístup je tak v rozporu s **principem actor sequitur forum rei** (žalobce žaluje u soudu žalovaného).⁵²

Mozaikový přístup je v rozporu s principem **blízkosti sporu**. Cílem článku 7 odst. 2 Nařízení Brusel Ibis je stanovit příslušný soud, který bude blízký relevantním okolnostem sporu. Tato blízkost není zajištěna v případě škody, která vznikla zveřejněním informací na internetu. Taková škoda je nelokalizovatelná a v praxi je téměř nemožné určit, k jak velké škodě došlo v případě informací, které jsou „pouze“ dostupné na území příslušného soudu. Pokud by bylo možné škodu navázat k danému území, příslušný soud by mohl rozhodnout pouze o „zlomku vzniklé škody, čímž by bylo soudu zabráněno v celkovém náhledu na škodu, a to by mohlo ztížit celkové posouzení kontextu věci, o které rozhoduje. Míží tak výhoda, kterou nabízí blízkost soudu a skutkových okolností sporu, a tím i užitečnost [čl. 7 odst. 2 nařízení č. 1215/2012]“.⁵³ Příslušný soud je omezen na projednání škody vzniklé na území příslušného členského státu. Takové rozdělení škody je v případě informací publikovaných online v praxi velmi obtížné, ne-li nemožné.⁵⁴

⁵⁰ Stanovisko generálního advokáta Villalóna ve věci *eDate*, odst. 51.

⁵¹ VANLEENHOVE, 2018, op. cit., s. 646.

⁵² Systematika pravidel pro určení mezinárodní příslušnosti soudů v Nařízení Brusel Ibis je postavena na obecném pravidle (bydliště žalovaného), ze kterého je celá řada výjimek. Jednou z nich je ochrana slabší smluvní strany (spotřebitele, zaměstnance a pojistníka) v oddílech 3 až 5. Tato pravidla mají přednost před obecnou příslušností. Jejich cílem je ochrana slabší smluvní strany v kontraktačním procesu. K tomu srov. Preambuli k Nařízení Brusel Ibis, odst. 18.

⁵³ Stanovisko generálního advokáta Villalóna přednesené dne 11. září 2014, *Peç Hejduk proti EnergieAgentur. NRW GmbH*, věc C-441/13. In: *Digitální Sbírka rozhodnutí*. 2014.

⁵⁴ Stanovisko generálního advokáta Bobka ve věci *Bolagsupplysningen*, odst. 80.

Mnohost sudišť znamená **fragmentaci žalob**. Každý z příslušných soudů je povolán k projednání žaloby v podstatě v té stejné věci.⁵⁵ Je otázkou, jak by se řízení o částečných náhradách škody probíhající před soudy více členských států koordinovala. Nařízení Brusel Ibis je založeno na **principu racionalizace řízení**, k čemuž dopomáhá celá řada institutů, jako je litispence (články 29 až 34) nebo spojení vzájemně závislých řízení (článek 8).⁵⁶ Není jisté, nakolik by pravidla litispence dokázala vyřešit řízení probíhající na základě jedné „úplné“ žaloby na celou náhradu škody (např. u soudů místa protiprávního jednání) a několika „částečných“ územně omezených žalob u soudů míst, kde došlo ke vzniku škody.⁵⁷

Další otázkou je účinek *res iudicata* spojený s rozsudkem vydaným o celé požadované náhradě škody např. soudem v místě centra zájmů poškozeného, a to vzhledem k možné navazující žalobě na náhradu škody u jednoho nebo několika částečně příslušných soudů.⁵⁸

Rozšíření „mozaiky“ na údajně poškozující informace na internetu **neslouží legitimnímu zájmu žádného účastníka řízení** a je v rozporu s cíli předvídatelnosti a řádného výkonu spravedlnosti.⁵⁹ I když se zdá, že „mozaika“ upřednostňuje žalobce, slouží skutečně některému účastníkovi řízení? „Mozaika“ v kontextu internetu je zbytečná. Pokud se žalobce může domáhat plné náhrady škody v centru svých zájmů, existuje nějaké odůvodnění, proč by se domáhal částečných náhrad škody ve více jiných členských státech?⁶⁰

Podobně, byť ne tak kriticky, lze nahlížet na kritérium **centrum zájmů poškozeného**. Soudní dvůr vytvořil v tomto kritériu další možné sudiště na výběr žalobci. Na jedné straně lze tento přístup chápat. Jedná se o poměrně rozumné a efektivní řešení do jisté míry neřešitelné pomluvy na internetu. Na straně druhé tím Soudní dvůr dále **oslabil princip actor sequitur forum rei**, neboť umožnil žalobci zahájit řízení o náhradě celé

55 LUTZI, 2017, op. cit., s. 695.

56 Stanovisko generálního advokáta Bobka ve věci *Bolagsupplysningen*, odst. 81.

57 Pokud žalobce podá více žalob z titulu pomluvy na internetu u soudů více členských států na základě článku 7 odst. 2 a místa škodlivého následku, bude se jednat o žaloby mezi týmiž účastníky v téže věci a předmětem sporu bude náhrada újmy vzniklé na příslušném území.

Vzájemně související řízení jsou upravena v článku 30 a násl. Nařízení Brusel Ibis. Jedná se o tak úzce spojené žaloby, že jejich projednání a rozhodnutí o nich ve společném řízení je vhodné k tomu, aby se zabránilo vydání vzájemně neslučitelných rozhodnutí v oddělených řízeních (článek 30 odst. 3). Pokud jsou u soudů různých členských států zahájena navzájem související řízení, může soud, u kterého bylo řízení zahájeno později, řízení přerušit (článek 30 odst. 1). Soud může na návrh strany řízení prohlásit, že není příslušný, dokud není řízení u soud, u kterého bylo řízení zahájeno jako první, skončeno v prvním stupni a pokud tento první soud je pro tato řízení příslušný a spojení těchto řízení je podle jeho práva přípustné (článek 30 odst. 2). K tomu srov. také Preambuli k Nařízení Brusel Ibis, odst. 21; LUTZI, 2017, op. cit., s. 695.

58 Stanovisko generálního advokáta Bobka ve věci *Bolagsupplysningen*, odst. 82.

59 Stanovisko generálního advokáta Bobka ve věci *Bolagsupplysningen*, odst. 90.

60 Stanovisko generálního advokáta Bobka ve věci *Bolagsupplysningen*, odst. 88.

škody v „domácím“ sudišti, typicky místě svého bydliště. Fakticky se tím přiklonil k *foru actoris*.⁶¹

Soudní dvůr odůvodnil „centrum zájmů“ tím, že je v souladu s cílem předvídatelnosti pravidel pro určení příslušnosti ve vztahu k žalobci i žalovanému. Žalobci pomůže určit, kde může podat žalobu. Žalovaný může předvídat, kde by mohl být žalován, neboť jako vydavatel informace mohl v době zveřejnění znát centrum zájmů osoby, které se informace týkala.⁶² Z rozhodnutí Soudního dvora ve věci *eDate* vyplývá, že poškozená osoba může mít pouze jedno centrum zájmů.⁶³ Toto tvrzení podle názoru autorky také není přesné. Lze si představit situaci, kdy osoba (např. veřejně známá osobnost nebo nadnárodní korporace) bude mít center zájmů více ve více státech.

Je zřejmé, že zachování „mozaiky“ pro žaloby na náhradu škody je v rozporu s principy, na kterých je Nařízení Brusel Ibis založeno. Je také v **rozporu s požadavkem restriktivní interpretace** speciálních (alternativních) pravidel. Podle názoru autorky se Soudní dvůr snaží „za každou cenu“ přizpůsobit stávající pravidla pro právní vztahy vznikající na internetu. Jak je vidět na kritice rozhodnutí ve věci *eDate* a *Bolagsupplysningen*, ne vždy se jedná o šťastné řešení. Soudní dvůr se mohl inspirovat ve své starší judikatuře, ze které vyplývá, že pokud je míst určených na základě speciální (alternativní) příslušnosti příliš mnoho nebo by bylo velmi obtížné je zjistit, tato pravidla nelze z důvodu zachování právní jistoty a předvídatelnosti použít a je **nutný návrat do obecného pravidla bydliště žalovaného**.⁶⁴ Soudní dvůr mohl tuto argumentaci použít jako důvod pro vyloučení „mozaiky“ v případě vzniku „nelokalizované škody“ ve sporech o náhradu škody dle článku 7 odst. 2 a pomluvy na internetu. Žalobci by zůstala možnost podat žalobu nejen

⁶¹ Stanovisko generálního advokáta Villalóna ve věci *Hejduk*, odst. 26. Nařízení Brusel Ibis, s výjimkou speciální (alternativní) příslušnosti, neupřednostňuje bydliště žalobce. Stejně tak LUTZI, 2017, op. cit., s. 696.

⁶² Rozhodnutí ve věci *eDate*, odst. 50.

⁶³ V rozhodnutí Soudního dvora ve věci *eDate* je používána formulace „centrum zájmů poškozeného“, nikoliv „centra zájmů poškozeného“. Opačný názor uvedl generální advokát Bobek ve stanovisku ve věci *Bolagsupplysningen*, odst. 116, podle kterého může mít fyzická (i právnická) osoba více center zájmů. Pokud bychom přijali tuto interpretaci, znamenalo by to další tříštění příslušností a v konečném důsledku snížení právní jistoty a předvídatelnosti pro účastníky právních vztahů.

⁶⁴ Příkladmo rozhodnutí Soudního dvora ze dne 19. února 2002, *Besix SA proti Wasserreinigungsban Alfred Kretzschmar GmbH & Co. KG (WABAG) a Planungs- und Forschungsgesellschaft Dipl. Ing. W. Kretzschmar GmbH & KG (Plafog)*, věc C-256/00. In: *Sbírka rozhodnutí*. 2002, I-01699. Rozhodnutí se týkalo interpretace článku 7 odst. 1 písm. a) Nařízení Brusel Ibis (příslušnost ve sporech ze smluv), nicméně jeho závěry lze použít i pro článek 7 odst. 2 Nařízení Brusel Ibis. Spornou otázkou bylo určení „místa plnění závazku“ v případě existence výlučné konkurenční doložky, kdy povinnosti z ní vyplývající měly být plněny celosvětově. Soudní dvůr rozhodl, že speciální (alternativní) pravidlo příslušnosti se nemůže v takovém případě aplikovat. „Místo plnění závazku nemůže být jednoznačně určeno, neboť spočívá v povinnosti něco nedělat, jež není omezena žádnými geografickými hranicemi. Z tohoto důvodu může být takových míst plnění neomezeně mnoho. Příslušnost soudů musí být určena na základě obecného pravidla v [článku 4 Nařízení Brusel Ibis].“ Odst. 55 rozhodnutí.

v místě centra svých zájmů, ale i v místě bydliště žalovaného nebo v místě příčinného protiprávního jednání (ve většině případů povedou obě dvě místa ke stejnému sudišti).⁶⁵ Důsledkem interpretace Soudního dvora je **upřednostňování speciálního pravidla dle článku 7 odst. 2 na úkor obecného dle článku 4**. Přitom by s ohledem na systematiku nařízení mělo platit, že v pochybnostech je vždy nutný návrat k bydlišti žalovaného dle článku 4.⁶⁶

5 Rozhodnutí ve věci *Bolagsupplysningen*

Soudní dvůr v rozhodnutích ve věci *Shevill a eDate* vytvořil poměrně velkorysá pravidla týkající se mezinárodní příslušnosti soudů s ohledem na pomluvu šířenou pomocí tištěných sdělovacích prostředků a posléze rozšířenou na újmu způsobenou na pověsti fyzické osoby informacemi zveřejněnými na internetu. V roce 2017 přidal Soudní dvůr další střípek k interpretaci kritéria „místo škodné události“ v rozhodnutí ve věci *Bolagsupplysningen*.⁶⁷

⁶⁵ Podobně argumentoval generální advokát Villalón ve stanovisku ve věci *Hejduk* v odst. 45. Tento případ se sice týkal porušení autorského práva na internetu, nicméně závěry jsou použitelné i pro pomluvu a porušení osobnostních práv na internetu. Stejně tak Lutzi: „Instead of bending and twisting the interpretation of these provisions until they can be applied to internet cases, the approach [...] would allow the courts to disregard these provisions altogether where their application would lead to results that cannot be justified by the considerations that underline them. Instead, one would naturally fall back to criteria that do not raise these difficulties – the place of acting in Article 7 (2), the place of establishment in Article 7 (5), or the domicile of the defendant.” In: LUTZI, 2017, op. cit., s. 711.

⁶⁶ Podobné úvahy lze nalézt i v PASTORKOVÁ, Mária. Alternativní příslušnost – alternativa či východisko? In: KYSELOVSKÁ, Tereza, ROZEHNALOVÁ, Naděžda a kol. *Rozhodování Soudního dvora EU ve věcech příslušnosti (analýza rozhodnutí dle Nařízení Brusel Ibis)*. Brno: Masarykova univerzita, řada teoretická, Edice Scientia, sv. č. 507, 2014, s. 135–175. ISBN 978-80-210-7770-6.

⁶⁷ *Skutkový stav případu, původní řízení a předběžné otázky*: Společnost Bolagsupplysningen OÜ je estonská společnost (sídlo v Tallinu, Estonsku), která provozuje svou obchodní činnost převážně ve Švédsku. V roce 2015 byla na webových stránkách švédského svazu obchodu Svensk Handel AB zařazena na černou listinu z důvodu údajných podvodů a nekalých obchodních praktik. Na diskuzním fóru těchto webových stránek se posléze objevily nenávistné komentáře čtenářů a výhrůžky proti estonské společnosti a jejím zaměstnancům.

Estonská společnost podala spolu se svou zaměstnankyní paní IIsjan v září 2015 žalobu u estonských soudů proti švédskému svazu. Tvrdila, že zveřejněné informace jsou nepravdivé, negativně se dotkly její cti, pověsti a dobrého jména a poškodily její podnikání ve Švédsku. Žalující společnost tvrdila, že estonské soudy jsou příslušné k rozhodnutí ve věci, neboť středisko jejich zájmů se nachází v Estonsku (je zde její obchodní vedení, účetnictví, personální útvar a další). Podle jejího tvrzení se účinky protiprávního jednání švédského svazu projeví právě v Estonsku.

Společnost Bolagsupplysningen OÜ se u estonských soudů domáhala, aby nařídily švédskému svazu opravu informací a odstranění komentářů z webových stránek. Sekundárně se domáhala náhrady škody, která jí v důsledku zveřejněných informací a komentářů vznikla.

Prvostupňový i odvolací estonský soud žalobu zamítl z důvodu nedostatku mezinárodní příslušnosti estonských soudů. Nejvyšší soud Estonska (Riigikohus) oddělil žalobu společnosti Bolagsupplysningen OÜ od paní IIsjan (v jejím případě byla věc vrácena soudu prvního stupně k novému rozhodnutí o příslušnosti). Nicméně ohledně příslušnosti estonských soudů ve věci žalovy společnosti Bolagsupplysningen OÜ měl pochybnosti, a proto položil Soudnímu dvoru EU *tři předběžné otázky*. Jejich podstatou bylo:

- 1) Pokud by byla příslušnost estonských soudů omezena pouze na škodu, která společnosti Bolagsupplysningen OÜ vznikla v Estonsku, mohou estonské soudy nařídít švédskému svazu, aby opravil a odstranil údajně závadné informace?
- 2) Může právnická osoba, které údajně vznikla újma, uplatnit nároky na opravu údajů, uložení povinnosti odstranit komentáře a náhradu škody v celé výši u soudů místa, ve kterém se nachází centrum jejich zájmů (podle tvrzení estonské společnosti v Estonsku)?
- 3) Jakým způsobem se určí „centrum zájmů“ právnické osoby, resp. lze za toto místo považovat např. její sídlo?

Tento případ se od předcházejících **odlišuje ve dvou hlavních skutečnostech**: (1) Právnícká osoba (nikoliv fyzická osoba) se primárně domáhala opravy **údajně nepravdivých informací** a odstranění negativních komentářů zveřejněných na internetu a (2) pouze podpůrně náhrady újmy, která byla těmito údaji **údajně** způsobena na její pověsti.⁶⁸

Shrneme-li položené předběžné otázky, Soudní dvůr se musel vypořádat s **několika okruhy problému**: (a) Jsou pravidla speciální (alternativní) příslušnosti pro žaloby z titulu pomluvy a porušení osobnostních práv upravená v článku 7 odst. 2 Nařízení Brusel Ibis použitelná nejen pro fyzické, ale i právnícké osoby? Mají i právnícké osoby osobnostní práva hodná právní ochrany? (b) Je možné použít kritérium „centrum zájmů poškozeného“ i v případě právnícké, nejen fyzické, osoby? Pokud ano, jakým způsobem se určí „centrum zájmů poškozeného“ v případě právnícké osoby? (c) Jak se posoudí vzájemný vztah tzv. mozaiky vytvořené rozhodnutím ve věci *Shevill*, kdy je národní soud příslušný k rozhodnutí pouze o části náhrady škody, která vznikla na jeho území, s požadavkem na opravu a odstranění údajně poškozujících údajů z webových stránek, který je v podstatě nedělitelný?

- a) Jeden ze zásadních bodů rozhodnutí Soudního dvora je, že pro aplikaci speciálního (alternativního) pravidla upraveného v článku 7 odst. 2 Nařízení Brusel Ibis **není rozhodující, zda má utrpěná újma majetkovou nebo nemajetkovou povahu**.⁶⁹

Pro aplikaci kritérií pro určení mezinárodní příslušnosti soudů ve věcech mimosmluvní odpovědnosti za škodu způsobenou na pověsti **není nutné rozlišovat mezi fyzickými i právníckými osobami**. Tento závěr vychází ze stanoviska generálního advokáta Bobka, který se velmi podrobně věnoval existenci a obsahu osobnostních práv právníckých osob.⁷⁰

- b) Kritérium „centrum zájmů“ je možné použít jak pro fyzické, tak právnícké osoby. Pro určení **„centra zájmů“ právnícké osoby** není relevantní, zda se jedná o majetkovou nebo nemajetkovou újmu.⁷¹ S ohledem na určení místa „centra zájmů“ poškozeného se u fyzické osoby zpravidla jedná o místo jejího bydliště, pokud jiné indicie nemohou prokázat zvláště úzkou vazbu k území jiného členského státu.⁷² U právnícké osoby by se mělo jednat **o místo, ve kterém vykonává svou hlavní podnikatelskou činnost**. Byť se centrum zájmů právnícké osoby může v mnoha případech

⁶⁸ V případě rozhodnutí ve věcech *Shevill* a *eDate* se jednalo o žaloby fyzických osob, které se primárně domáhaly náhrady škody a sekundárně odstranění údajně poškozujících informací.

⁶⁹ Rozhodnutí ve věci *Bolagsupplysningen*, odst. 36.

⁷⁰ Generální advokát Bobek na základě analýzy judikatury soudů členských států, Evropského soudu pro lidská práva a Soudního dvora EU dovedl, že i právnícké osoby mají celou řadu základních práv, včetně osobnostních. Některé členské státy výslovně zákonně upravují např. dobrou pověst nebo dobré jméno právníckých osob. Článek 7 odst. 2 Nařízení Brusel Ibis je tak podle Bobka „víceúrovňovým ustanovením v tom smyslu, že pravidla o soudní příslušnosti v něm obsažená se použijí bez ohledu na přesný vnitrostátní právní základ pro žalobu, ať už jde o hmotněprávní ochranu osobnostních práv přiznanou na základě ústavně chráněného základního práva, nebo o ochranu založenou na základě zákona či judikatury, nebo o kombinaci obou způsobů ochrany“. In: Stanovisko generálního advokáta Bobka ve věci *Bolagsupplysningen*, odst. 58.

⁷¹ Rozhodnutí ve věci *Bolagsupplysningen*, odst. 37.

⁷² Rozhodnutí ve věci *Bolagsupplysningen*, odst. 40; rozhodnutí ve věci *eDate*, odst. 49.

shodovat se sídlem právnické osoby, nemusí být sídlo samo o sobě rozhodujícím kritériem⁷³ (na rozdíl od fyzických osob je běžné, že si právnická osoba založí sídlo bez jakékoliv vazby na dané území). Do úvahy je nutné *ad hoc* vzít všechny rozhodné skutečnosti.⁷⁴ Může se jednat o obrat, počty zákazníků, jiné profesionální kontakty apod. Pokud by tedy poškození pověsti bylo právnickou osobou pocitováno silněji v jiném členském státě, než jejího sídla, byla by založena příslušnost těchto jiných soudů.⁷⁵ Pokud by nebylo možné určit centrum zájmů právnické osoby, neboť převážná část podnikatelské činnosti není v daném státě vykonávána, žalobce nemůže podat žalobu u soudů místa, kde se škoda projevila.⁷⁶

Možnost podat žalobu u soudů v místě „centra zájmů poškozeného“ není vedeno zájmem na ochraně žalobce, ale zájmem na řádném výkonu spravedlnosti.⁷⁷ Soudy tohoto státu mohou lépe rozhodovat o sporu.⁷⁸ Cílem speciální (alternativní) příslušnosti také není ochrana slabší smluvní strany, jako je tomu v případě příslušnosti u spotřebitelských nebo individuálně pracovních sporů.⁷⁹

Soudy členského státu, ve kterém se nachází centrum zájmů poškozené právnické osoby, jsou **příslušné k rozhodnutí o opravě údajů a odstranění komentářů z webových stránek a náhradě celé škody u soudů členského státu.**⁸⁰

- c) Soudní dvůr **zachoval** (do jisté míry) „**mozaiku**“ vytvořenou rozhodnutím *Shevill* a potvrzenou rozhodnutím *eDate*.⁸¹ Poškozená osoba může podat žalobu u soudů všech členských států, na jejichž území je nebo byly poškozující informace přístupné na internetu, a kde byla tímto její pověst poškozena. Tyto soudy jsou příslušné k rozhodnutí pouze o újmě způsobené na území příslušného členského státu.⁸²

⁷³ Rozhodnutí ve věci *Bolagsupplysningen*, odst. 41.

⁷⁴ Podle generálního advokáta Bobka je nutné se zaměřit na faktickou a sociální situaci žalobce v kontextu povahy konkrétního dotčeného prohlášení. Stanovisko generálního advokáta Bobka ve věci *Bolagsupplysningen*, odst. 100.

⁷⁵ Stejně tak Stanovisko generálního advokáta Bobka ve věci *Bolagsupplysningen*, odst. 112.

⁷⁶ Rozhodnutí ve věci *Bolagsupplysningen*, odst. 43.

⁷⁷ Rozhodnutí ve věci *Bolagsupplysningen*, odst. 38.

⁷⁸ Rozhodnutí ve věci *Bolagsupplysningen*, odst. 39.

⁷⁹ Rozhodnutí ve věci *Bolagsupplysningen*, odst. 39; stejně tak Bobek ve stanovisku ve věci *Bolagsupplysningen*, odst. 61 až 69. V mnoha sporech týkajících se pomluvy a ochrany osobnosti vystupuje zpravidla poškozená fyzická osoba, která se brání proti publikaci v určitém periodiku vydávaném právnickou osobou. Nicméně fyzická osoba nemůže být v těchto sporech automaticky považována za slabší smluvní stranu, a tím v režimu příslušných ochranných ustanovení. Různé osoby mohou vystupovat jak na straně žalobce, tak na straně žalovaného. Internet demokratizoval šíření a sdílení informací. Již neplatí premisa, že žalobcem je „slabá“ fyzická osoba a žalovaným „silná“ právnická osoba.

⁸⁰ Rozhodnutí ve věci *Bolagsupplysningen*, odst. 44.

⁸¹ V tomto ohledu se Soudní dvůr odchýlil od stanoviska generálního advokáta Bobka, který nepovažoval za účelné a vhodné zachovat mozaikovou úpravu a vyzval Soudní dvůr k přezkumu příliš širokých pravidel týkajících se speciální (alternativní) příslušnosti.

⁸² Rozhodnutí ve věci *Bolagsupplysningen*, odst. 47; rozhodnutí ve věci *eDate*, odst. 51 a 52.

Soudní dvůr vzal do úvahy, že informace se mohou na internetu šířit relativně neomezeně. Návrh na opravu údajů a odstranění komentářů je jediný a nerozdělitelný. Z podstaty věci o něm může rozhodnout pouze jediný soud. A to, podle Soudního dvora, soud členského státu, který je příslušný pro rozhodování o celém nároku ve věci náhrady škody.⁸³ Jinými slovy, takový návrh je možné podat pouze u soudů určených podle místa bydliště žalovaného (dle článku 4), u soudů místa, kde došlo k příčinnému protiprávnímu jednání (zveřejnění poškozující informace) nebo u soudů místa, kde se nachází centrum zájmů poškozeného (obě dvě kritéria dle článku 7 odst. 2).

Návrh na opravu údajů a odstranění komentářů nelze dle Soudního dvora podat u soudů každého členského státu, na jehož území jsou nebo byly přístupné informace na internetu.⁸⁴ Poškozená osoba ale může stále využít „mozaiku“ pro žalobu na náhradu škodu a podat žalobu u všech soudů členských států, na jejichž území byla její pověst poškozena.⁸⁵

Shrňme-li výše uvedené, je zřejmé, že Soudní dvůr zachoval systematiku a interpretaci článku 7 odst. 2 z předcházejících rozhodnutí ve věci *Shevill a eDate*, a to včetně kritizované „mozaiky“. Soudní dvůr nicméně upřesnil, o jaké nároky lze žádat. V případech údajného porušení osobnostních práv a pomluvy na internetu si žalobce (poškozená fyzická nebo právnická osoba) může stále vybrat ze **čtyř možných soudišť**. U tří soudišť je možné žádat o náhradu celé újmy, a to včetně opravy či odstranění závadných informací na internetu. U čtvrtého soudiště je náhrada škody omezena na újmu utrpěnou na území daného státu a není zde možné žádat o opravu nebo odstranění závadných informací.

	Právní úprava	Soudiště	Rozsah náhrady
1.	Článek 4	Bydliště žalovaného	Náhrada celé škody, včetně opravy nebo odstranění informací na internetu
2.	Článek 7 odst. 2	Místo příčinného škodlivého jednání (<i>místo publikace, zpravidla v místě bydliště žalovaného</i>)	Náhrada celé škody, včetně opravy nebo odstranění informací na internetu
3.	Článek 7 odst. 2	Místo škodlivého následku (<i>všechna místa, kde poškozující informace byla nebo je dostupná</i>)	Teritoriálně omezená škoda ve výši újmy způsobené na daném území
4.	Článek 7 odst. 2	Centrum zájmů poškozeného	Náhrada celé škody, včetně opravy nebo odstranění informací na internetu

⁸³ Rozhodnutí ve věci *Bolagsupplysningen*, odst. 48.

⁸⁴ Rozhodnutí ve věci *Bolagsupplysningen*, odst. 49.

⁸⁵ Tento závěr vyplývá ze stanoviska generálního advokáta Bobka ve věci *Bolagsupplysningen*, odst. 84. Žaloby na náhradu škody lze (do jisté míry) kvantitativně přizpůsobit. Náprava v podobě opravy nebo odstranění informací je nedělitelná.

Bude-li se rozhodnutí Soudního dvora aplikovat na spor v původním řízení, **žalobce** to jistě nepotěší. Společnost Bolagsupplysningen OÜ odůvodnila podání žaloby u estonských soudů tím, že v Estonsku má centrum svých zájmů dle článku 7 odst. 2 Nařízení Brusel Ibis. U estonských soudů se domáhala, aby primárně nařídily švédskému svazu opravu a odstranění závadných informací, a sekundárně žádala náhradu škody.

Na základě rozhodnutí Soudního dvora ve věci *Bolagsupplysningen* mezinárodní příslušnost estonských z titulu „centra zájmů“ poškozeného dána není. Vzhledem k tomu, že údajně poškozující informace byly napsány ve švédštině (jazyce, kterému Estonci údajně bez překladu nerozumí) a pokles obratu byl vyčíslen ve švédských korunách, je možné dovodit, že svou hlavní obchodní činnost provozuje ve Švédsku. Tudíž i centrum jejích zájmů se nachází ve Švédsku. Právě v tomto státě bylo poškození pověsti žalobce pocítováno nejsilněji.⁸⁶ Skutečnost, že má v Estonsku sídlo, resp., že internetové stránky jsou dostupné i v Estonsku, nemůže automaticky založit příslušnost estonských soudů z tohoto titulu.

Příslušnost estonských soudů by byla dána na základě článku 7 odst. 2 Nařízení Brusel Ibis jakožto místa škodlivého následku (resp. místa, kde se škoda projevila, bod 3 v tabulce výše). Příslušnost estonských soudů by byla omezena pouze k rozhodnutí o škodě, ke které došlo na území Estonska. Pokud by společnost Bolagsupplysningen OÜ trvala na požadavku opravy a odstranění informací a náhrady celé škody, musela by podat žalobu u švédských soudů na základě článku 4 a kritéria bydliště žalovaného (bod 1 v tabulce výše) nebo článku 7 odst. 2 a kritéria místa příčinného škodlivého jednání, resp. centra jejích zájmů (body 2 a 4 v tabulce výše).

6 Kritika rozhodnutí ve věci *Bolagsupplysningen*

Soudní dvůr dostal příležitost upravit svou předchozí judikaturu a zvýšit právní jistotu a předvídatelnost jurisdikčních pravidel. Soudní dvůr se bohužel odchýlil od stanoviska generálního advokáta Bobka, který vyzval k přezkumu širokých pravidel speciální (alternativní) příslušnosti dle článku 7 odst. 2 Nařízení Brusel Ibis. Pokud jde o obsah zveřejněný na internetu, nepovažoval generální advokát za účelné a vhodné zachovat mozaikovou úpravu vytvořenou rozhodnutím ve věci *Shevill a eDate*.

Generální advokát Bobek navrhl zachovat dvojkolejnost „místa škodné události“. A to tak, že poškozená osoba by mohla podat žalobu u soudů místa, ze kterého škodná událost pochází. Toto místo se bude ve většině případů shodovat s místem bydliště

⁸⁶ Rozhodnutí ve věci *Bolagsupplysningen*, odst. 42.

Jak dále uvedl Soudní dvůr, „[...] pokud z důkazů [...] nevyplývá, že převážná část hospodářské činnosti dotčené právnické osoby je vykonávána v určitém členském státě, a proto nelze určit středisko zájmů právnické osoby [...] této osobě nemůže být přiznáno právo podle čl. 7 odst. 2 nařízení 1215/2012 k podání žaloby proti údajnému původci tohoto zásahu do její pověsti na základě místa projevů újmy, za účelem úplné náhrady škody“. Rozhodnutí ve věci *Bolagsupplysningen*, odst. 43.

žalovaného. Pro škodnou událost má význam místo, kde se nachází osoba, která informace zveřejnila, nikoliv místo, kde byl obsah informace zveřejněn. Fyzické umístění serverů, na kterých je informace uložena, by mělo být irelevantní.⁸⁷ Jako druhé možné sudiště generální advokát navrhl místo, kde došlo ke škodě. V případě pomluvy na internetu by se nicméně nemělo jednat o jakékoliv místo, kde je informace dostupná, ale o místo, kde daná osoba podniká nebo je jinak aktivní, jinými slovy „centrum zájmů“. Tímto by **došlo k opuštění „mozaiky“**, neboť místo škodlivého následku by bylo omezeno pouze na jediné sudiště.⁸⁸

Žalobce by měl podle generálního advokáta možnost na základě článku 7 odst. 2 Nařízení Brusel Ibis možnost volby mezi dvěma sudišti: místa protiprávního škodlivého jednání, které se bude ve většině případů shodovat s místem bydliště žalovaného – původce škodlivé informace (článek 4); nebo centra zájmů poškozeného, které odpovídá místu, kde ke škodě došlo. Oba soudy by byly příslušné k rozhodnutí o celé náhradě škody a o všech možnostech nápravy dostupných podle vnitrostátního práva, včetně případného soudního příkazu.⁸⁹

Soudní dvůr „**mozaiku**“ **zachoval**, byť v modifikované podobě. Žalobce stále může na základě článku 7 odst. 2 podat žalobu na náhradu škody u soudů všech států, ve kterých je či byla poškozující informace dostupná a kde došlo k poškození pověsti. Příslušnost těchto soudů je nicméně omezena na projednání náhrady škody ve výši, v jaké k ní došlo na daném území. Soudy v rámci této teritoriálně omezené příslušnosti nemohou rozhodnout o návrhu na opravu nebo odstranění informací z webových stránek. Mozaika zůstala zachována pro náhradu škody.

Soudní dvůr tím také **zachoval nesoulad mezi rozsahem soudní příslušnosti a navrhovanou nápravou** (předběžné opatření, soudní příkaz apod.).⁹⁰ Soudy, které jsou příslušné k rozhodnutí o teritoriálně omezené náhradě škody, nemohou rozhodnout o opatřeních k opravě nebo odstranění informací na internetu. To je na jedné straně smysluplné řešení. Informace na webové stránce jsou jen jedny a není možné, aby jeden soud vydal příkaz k „částečné“ opravě nebo odstranění informace podle míry škody, která na jeho území vznikla. Na straně druhé, pokud bychom přijali opačnou interpretaci, mohlo by dojít k situaci, kdy každý soud z 28 členských států by mohl vydat soudní příkaz k opravě nebo odstranění informací z internetu. Je otázkou, jak by se poté tyto příkazy koordinovaly. Je nutné uvést, že k podobnému problému by mohlo dojít i podle rozhodnutí Soudního dvora, jen v menším počtu jurisdikcí.⁹¹

87 Stanovisko generálního advokáta Bobka ve věci *Bolagsupplysningen*, odst. 94.

88 Stanovisko generálního advokáta Bobka ve věci *Bolagsupplysningen*, odst. 96.

89 Stanovisko generálního advokáta Bobka ve věci *Bolagsupplysningen*, odst. 97.

90 Stanovisko generálního advokáta Bobka ve věci *Bolagsupplysningen*, odst. 123.

91 VANLEENHOVE, 2018, op. cit., s. 646.

Pokud by došlo k odmítnutí mozaiky, neexistoval by ani tento nesoulad mezi soudní příslušností a nápravou. Soud členského státu, jenž je příslušný k rozhodnutí o žalobě na náhradu škody z důvodu mimosmluvní odpovědnosti dle Nařízení Brusel Ibis, **by měl být příslušný k rozhodnutí o všech druzích nápravných opatření, které ve vnitrostátním právu existují, nikoliv pouze o náhradě škody.**⁹²

Další dosud nevyjasněnou otázkou je, jakým způsobem se má určit „centrum zájmů poškozeného“ v případě právnické osoby, která **neprovazuje podnikatelskou činnost**. Může se jednat o nejrůznější neziskové organizace apod. Touto věcí se Soudní dvůr nezabýval, neboť žalující společnost Bolagsupplysningen OÜ provozovala obchodní činnost za účelem dosažení zisku. Možnou interpretaci naznačil ve svém stanovisku generální advokát Bobek. V případě právnické osoby založené za účelem dosažení zisku by se mohlo jednat o místo, kde společnost dosahuje nejvyššího obrátu. V případě neziskových organizací by se mohlo jednat o místo, kde se nachází většina jejich „klientů“. V obou dvou případech by se jednalo o místa, kde by právnická osoba nejsilněji cítila poškození její pověsti.⁹³ Je pravděpodobné, že tato otázka by mohla být v budoucnu k Soudnímu dvoru předložena. Byť se kritérium „centrum zájmů poškozeného“ zdá být relativně nejideálnějším řešením, není bez možných rizik. Poskytuje žalobci *forum actoris*. To je v rozporu s Nařízením Brusel Ibis, které možnost žalovat u „svého“ sudiště poskytuje slabším smluvním stranám v případě sporů vyplývajících ze spotřebitelských, pojistných a individuálních pracovních smluv.

Jak bylo uvedeno výše, u fyzické osoby se bude zpravidla jednat o místo bydliště. V případě právnické osoby se podle Soudního dvora jedná o místo, ve kterém provozuje hlavní podnikatelskou činnost; sídlo může být jednou z indicií.⁹⁴ Jak bylo uvedeno dříve, podle Soudního dvora může mít fyzická nebo právnická osoba jen jedno centrum zájmů. U fyzických i právnických osob může existovat **více než jedno centrum zájmů** ve vztahu k určité žalobě.⁹⁵

⁹² Jednotlivé národní právní řády se liší v právní úpravě a přístupu soudů k možným prostředkům nápravy, typicky soudnímu příkazu k opravě nebo odstranění informací z internetu. BOGDAN, Michal. Website Accessibility as Basis for Jurisdiction under the Brussels I Regulation. *Masaryk University Journal of Law and Technology* [online]. 2011, roč. 5, s. 4 [cit. 26. 8. 2018]. Dostupné z: <https://journals.muni.cz/mujlt/article/view/2568/2132>. *Lutz* uvádí příklad anglických soudů, které se staví spíše odmítavě k možnosti vydání soudního příkazu proti informacím publikovaným na internetu, jestliže jejich mezinárodní příslušnost byla založena pouze na tom, že obsah je dostupný z jejich území. Jako příklad opačného přístupu, tedy ochoty vydat soudní příkaz, *Lutz* uvádí německé soudy. In: LUTZ, 2017, op. cit., s. 692 a judikatura zde uvedená.

⁹³ Stanovisko generálního advokáta Bobka ve věci *Bolagsupplysningen*, odst. 104.

⁹⁴ Sídlo jako jedna z možností pro určení mezinárodní příslušnosti soudů je zcela v souladu s obecnou příslušností dle článku 4, resp. článku 63 Nařízení Brusel Ibis. Místo sídla používá i Nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) 2015/848 ze dne 20. května 2015 o insolvenčním řízení. Stanovisko generálního advokáta Bobka ve věci *Bolagsupplysningen*, odst. 107.

⁹⁵ Stanovisko generálního advokáta Bobka ve věci *Bolagsupplysningen*, odst. 116.

Závěr

Rozhodnutí Soudního dvora ve věci *Bolagsupplysningen* je jistě významným příspěvkem k interpretaci pojmu „místo škodné události“ dle článku 7 odst. 2. Nařízení Brusel Ibis. Stanovisko generálního advokáta dalo planou naději, že by mohlo dojít k zásadnější změně a úpravě stávající interpretace pojmu „místo škodné události“ v judikatuře Soudního dvora pro případy porušení osobnostních práv a pomluvy na internetu. Je škoda, že Soudní dvůr této možnosti nevyužil.

Opuštění „mozaiky“ vytvořené v rámci článku 7 odst. 2 Nařízení Brusel Ibis pro mimosmluvní závazkové vztahy na internetu by vedlo k omezení počtu možných soudišť, ve kterých by původce poškozující informace mohl být žalován, a tím ke zvýšení právní jistoty a předvídatelnosti pravidel pro určení mezinárodní příslušnosti soudů. Odmítnutí mozaikového přístupu by znovu potvrdilo účel a smysl speciálních (alternativních) pravidel příslušnosti v Nařízení Brusel Ibis.⁹⁶

V úvodní části bylo položeno několik otázek. V souladu s analýzou provedenou v tomto článku na ně byly **nalezeny odpovědi**. Výklad podaný Soudním dvorem v rozhodnutích *eDate* a *Bolagsupplysningen* není zcela v souladu s principy a cíli Nařízení Brusel Ibis a jeho pravidel. Soudní dvůr ve své interpretační činnosti nechal dostatečně do úvahy povahu a způsob šíření informací na internetu. Teritoriální rozdělení škody a tzv. „mozaika“ neodpovídá požadavku zajištění právní jistoty a předvídatelnosti procesních stran. Dochází k upřednostnění speciálních „alternativních“ pravidel před pravidlem obecným.

Na základě uvedených problémových otázek tento článek **ověřil pracovní hypotézu**: *Mozaikový přístup dle článku 7 odst. 2 Nařízení Brusel Ibis je v rozporu se zachováním právní jistoty legitimního očekávání stran v případě mimosmluvních závazkových vztahů vznikajících na internetu, a tím v rozporu s cíli a účelem Nařízení Brusel Ibis.*

⁹⁶ Pravidlo „mozaiky“ je velmi problematické nejen pro spory o náhradu škody vyplývající z pomluvy a porušení osobnostních práv na internetu. Mnohem zásadnější problémy činí u sporů vyplývajících z porušení práva duševního vlastnictví, jmenovitě práva autorského, které také spadají do působnosti článku 7 odst. 2 Nařízení Brusel Ibis. Této problematice se tento článek vzhledem ke svému rozsahu výslovně nevěnuje, nicméně je nutné tento problém zmínit. Ochrana práv k duševnímu vlastnictví je podobně jako mezinárodní právo soukromé založena na principu teritoriality a principu národním. Generální advokáti se ve svých stanoviscích konzistentně vyjadřují kriticky k aplikaci „mozaiky“ na porušení práva duševního vlastnictví. Jak uvedl generální advokát Villalón ve stanovisku ve věci *Hejduk* v odst. 41, v případě nelokalizované škody v důsledku druhu autorského díla a média použitého k jeho sdělování (internet), není možné použít kritérium místa vzniku škody, ale je nutné využít výlučně příslušnost soudů místa, kde došlo k příčinné události.